

законодавстві. Проте, подальший рух потребує системних змін у багатьох законодавчих актах України.

1. Рекомендація CM/Rec(2018)8 Комітету міністрів державам-членам стосовно відновного правосуддя у кримінальних справах. Ухвалено Комітетом міністрів 3 жовтня 2018. URL :<http://ipcg.org.ua/upload/Recommendation-CM-Rec20188-UKR-upd.pdf>.

2. Рекомендація N R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам - членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах. Прийнято від 15 вересня 1999. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828#Text.

3. Передмова до експертного висновку стосовно законодавчих передумов впровадження процедури медіації в Україні, проведеного експертом ГО “Лабораторія законодавчих ініціатив”. Землянська В. від 11 березня 2004. URL : <https://parlament.org.ua/2004/03/11/ekspertnij-visnovok-stosovno-zakono/>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Верховна Рада України. 2013 (БВР). Документ 2341-3. Чинний. поточна редакція – Редакція від 25.11.2021, підстава – 1888-9. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

5. Про медіацію : Закон України прийнято від 16 листопада 2021. URL:<https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/216385.html>.

Лілія ЗОЛУХІНА

професор кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Найбільш поширеним на міжнародному рівні серед альтернативних способів врегулювання спорів є інститут медіації. У зв'язку із тим, що інститут посередництва на даний час в Україні знаходиться на етапі формування та впровадження, вивчення міжнародного досвіду та законодавства інституту медіації є актуальним.

Європейським Союзом було прийнято Директиву 2008/52/ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах» [1, с. 24]. Окрім того, необхідність запровадження в країні інституту медіації підтверджується Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи «Про медіацію в цивільних справах» (R № (2002) 10) та «Про сімейну медіацію» (R № (98) 1), а також «Зелена книга» про альтернативне врегулювання спорів у цивільному та комерційному праві Комісії Європейських Співтовариств, Типовим законом ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну примирювальну процедуру» із настановами щодо її впровадження й застосування (2002) тощо.

Поняття «медіація» у законодавстві кожної країни і в наукових працях відрізняються. Так, у ст. 1 Закону Румунії «Про медіацію та організацію професії медіатора» установлено, що медіація є додатковим способом врегулювання конфліктів шляхом примирення за допомогою третьої особи, яка має спеціалізацію медіатора, в умовах нейтральності, справедливості та конфіденційності. Відповідно до законодавства США, медіація – це процес, у якому посередник полегшує спілкування та переговори між сторонами, щоб допомогти досягти добровільної згоди щодо їх спору [1, с. 25]. Відповідно до ч. 3 ст. 2 Закону Литви «Про медіацію в цивільних спорах» медіація – це процедура вирішення спорів, за якої один або декілька посередників допомагають сторонам вирішити спір мирним шляхом. Щодо українського законодавства, то в проекті Закону України медіація визначається, як добровільна, позасудова, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [2]. Проаналізувавши всі поняття можна дійти висновку, що в українському законодавстві дефініція поняття медіація є більш ширшою, адже зазначається характеристика процесу медіації, а саме що це є «добровільна, позасудова, конфіденційна і структурована процедура».

Перш за все, найважливішим є визначити в законопроекті України місце

медіаторів у системі органів державної влади, а саме зазначити яким органом буде контролюватися діяльність медіаторів, чи буде створюватися окремий автономний орган чи контрольну функцію буде здійснювати профільне міністерство у виконавчій владі. У проекті Закону України, лише зазначено, що медіатори мають право здійснювати свою діяльність шляхом утворення об'єднання медіаторів. Обов'язок вносити інформацію про посередників до реєстру медіаторів покладається на об'єднання медіаторів, організації, що забезпечують проведення медіації, також державні органи та органи місцевого самоврядування можуть вести та оприлюднювати реєстри медіаторів, яких вони залучають або послугами яких користуються.

У визначенні поняття «медіація» в проекті Закону України зазначено, що медіація є позасудовою процедурою, проте в подальшому не зазначено, що суддя не може бути посередником. Передбачення цієї норми в проекті Закону України дасть змогу чітко затвердити, що в Україні не може бути проведено судової медіації. Одним із завдань інституту посередництва є розвантаження судової системи, а якщо дати суддям повноваження бути медіаторами, це ще більше навантажить їх. Також суддя є висококваліфікованим спеціалістом і вирішувати справи шляхом знаходження компромісу між сторонами, буде вкрай важко, враховуючи те, що суддя буде звертати увагу на правову позицію і вирішувати спір відповідно до норм законодавства. Це знову призведе до того, що угода за результатами медіації, може не задовольнити когось із сторін, в результаті чого, сторона буде надалі захищати свої права та інтереси.

У ч. 1 ст. 9 проекту Закону України зазначено, що медіатором може бути фізична особа, яка має вищу освіту та пройшла базову підготовку у сфері медіації в Україні або за її межами. Науковці дуже активно обговорюють, яку освіту має здобути медіатор та якими професійними навичками повинен володіти.

Є науковці, які згодні з тим, що медіатором може бути будь-яка особа, і для цього виду діяльності взагалі не обов'язково мати юридичну освіту [3; 5]. Формування штату професійних медіаторів у такому разі має відбуватись на базі працівників закладів освіти, професійних психологів, управлінців, які пройшли відповідне стажування. Проте, важко сказати, що для врегулювання спору не потрібні правові знання. Безумовно медіатор повинен бути психологом, знання якого можна отримати проходячи базову підготовку у сфері медіації, але він й повинен володіти законодавством. Як зазначила Н. Бондаренко-Зелінська у своїй роботі, розуміючи можливі наслідки звернення до суду (такі як реальні строки судового провадження, можливість апеляційного та касаційного переглядів, вартість юридичного супроводу судового провадження, можливі проблеми примусового виконання судового рішення) і роз'яснивши їх іншим учасникам медіації, юрист-медіатор тим самим дасть сторонам додатковий стимул для вирішення спору в позасудовому порядку [4, с. 183].

Щодо міжнародного досвіду, то у нормах іноземних держав, також не зазначено вимог щодо вищої юридичної освіти. Законодавство Польщі, навпаки, є досить ліберальним у питанні вимог до майбутніх медіаторів. Щоб бути медіатором в Польщі у цивільних справах, необхідно бути фізичною особою, яка має повну цивільну правоздатність та дієздатність, не визначається вік, а також освіта та професія, яку повинен мати практикуючий медіатор. Щодо вимог медіатора, у Чехії посередник повинен отримати диплом магістра, проте протягом 6 місяців з моменту подання заяви про внесення до списку Міністерство юстиції дозволяє кожному заявнику скласти іспит медіатора, який сплачує плату за допуск до іспиту медіатора; це не застосовується, якщо заявник є юристом. Це досить правильно, оскільки пройшовши базову підготовку у сфері медіації, особа складає кваліфікаційний іспит чим в подальшому підтверджує свої здобуті знання і набуває статусу кваліфікованого спеціаліста.

Підсумовуючи вищенаведене, можна стверджувати, що найголовнішою проблемою для впровадження інституту медіації в Україні є перш за все, прийняття Закону України «Про медіацію», що буде слугувати за-конодавчою базою для створення інституту. Провівши порівняльний аналіз, законодавчих актів іноземних країн та проекту Закону України «Про медіацію», який існує на сьогоднішній день, можна сказати, що законопроект потребує доопрацювання, а саме: 1) визначити місце медіаторів в системі державних органів: створити автономний орган для здійснення контролюючої функції за діяльністю посередників або ж наділити відповідними повноваженнями Міністерство юстиції України; 2) врегулювати процедуру направлення сторін до медіації; 3) закріпити норму, що забороняла б суддям бути посередниками; 4)

як результат завершення базової підготовки у сфері медіації, передбачити в Законі України, обов'язок здати на успішно кваліфікаційний іспит медіатора.

1. Кармаза О. Інститут медіації: основні концепції розвитку. Підприємництво, господарство і право. Цивільне право і процес. 2017. № 2. С. 24-28.
2. Про медіацію : Проект Закону України № 3504 від 19.05.2020 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.
3. Медіатори в Івано-Франківську. URL : <http://news.if.ua/news/7220.html>
4. Bondarenko-Zelinska N. L. Vprovadzhennya mediaciyi u sudovyj proces yak skladova nablyzhennya zakonodavstva Ukrayiny do yevropejskych standartiv [Introduction of mediation in the judicial process as a component of approximation of the legislation of Ukraine to the European standards]. Mizhnarodne pryvatne pravo: rozvytok i garmonizaciya.

Андрій ІВАНИЦЯ

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Маргарита ІВАНЧЕНКО

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Сьогодні судові інстанції в Україні є доволі перевантаженими, через високий приріст судових спорів. Представники будь-якого суспільства в нашій державі потребують швидкого та негайного вирішення спорів та конфліктів «вже сьогодні». Особи, які мають суперечності, можуть вирішити певні спори та конфлікти, через альтернативні види вирішення.

Медіація – структурована добровільна та конфіденційна процедура позасудового врегулювання спору (конфлікту), у якій медіатор (посередник) допомагає сторонам у розумінні. Одне із змісту (висновку) медіації це про сучасний шлях проходження справи в досудовому процесі [1].

Зараз практику медіацію використовують досить часто в країнах Європи і США. Якщо порівнювати систему юридичних практик Європи, США й України, то можна зробити висновок медіація – це відносно нова практика в нашій системі права.

Практика медіації стала звичним процесом під час справ, які знаходяться в досудовому процесі й потребують врегулювання конфліктів. Відносно до українського судочинства застосування діяльності медіації в системах права досить нове, однак юридичні професії звертаються до практик медіації з метою запобігання довгих конфліктів. Чим конфлікт довше затягується тим складніше буде його вирішити.

Використання на практиці медіації в діяльності юриспруденції може розв'язати заплутану і надзвичайно навантажену систему права України, кількість позовів до суду через різні конфліктів між особами завдяки медіації можуть зменшити свою кількість. Медіація задовольняє обидві суб'єктів конфлікту, що майже неможливо отримати під час судового процесу, керуючись нормами права.

Медіацію розподіляють на три компоненти без яких процес медіації не буде відбуватись. Перший компонент – це чітка структура дій, що складається з конструктивних діалогів, пошук можливих поступальних рішень що впливають на гнучкість процесу задля врегулюванні конфлікту. Другий компонент – це забезпечення розуміння. З'ясувати, чого саме бажають сторони конфлікту від поставленої ситуації. Однакове розуміння сторонами проблемної ситуації дає можливість досліджувати їхні інтереси і потреби [2, с. 104]. Третій компонент займає орієнтацію на інтерес сторін